

Yerel Yönetimlerin Demokrasi Etkileşimi 8

Abdulsemet Yaman^{1*}

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de yerel yönetimlerin demokratik süreçler üzerindeki etkisini kapsamlı bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, halk katılımı, yönetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi demokratik değerlerin yerel yönetimlerde nasıl işlediği, bu unsurların demokrasi üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Ayrıca, Türkiye örneğinde yerel yönetimlerin demokrasiyi geliştirme potansiyeli, yasal çerçeve, yönetsel süreçler ve halkın yönetime katılımı gibi faktörler ışığında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, yerel yönetimlerin sadece yönetsel değil, aynı zamanda toplumsal bir yapı olarak demokrasiyi nasıl daha etkin hale getirebileceği, güçlü bir demokrasi kültürünün oluşumuna katkıları araştırılmaktadır. Yerel yönetimlerin demokratik yapısı, katılım ve yönetim mekanizmaları ile toplumun her kesiminden bireylerin söz sahibi olmasını mümkün kılmaktadır. Böylece, vatandaşlar yerel karar alma süreçlerine dahil olarak sorunlarını ve beklentilerini daha etkin bir şekilde ifade etme fırsatını bulmaktadırlar. Yerel yönetimlerin demokrasiyle olan bu etkileşimi, özellikle şeffaflık, hesap verebilirlik ve kamu denetimi gibi temel demokratik değerlerin pekişmesini sağlamaktadır. Şeffaf bir yapıya sahip olan yerel yönetimler, vatandaşların taleplerine daha açık yanıt verirken, aynı zamanda hesap verebilir bir yapıya sahip olmaları nedeniyle toplumsal güvenin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, demokratik yönetim anlayışının toplumun her seviyesine yayılarak kökleşmesi, güçlü bir yerel yönetim yapısının varlığına bağlıdır. Bu kurumlar, vatandaşların sosyal haklarını savunarak, onların ekonomik, kültürel ve çevresel ihtiyaçlarını dikkate almakta, böylece katılımcı demokrasinin gelişimine katkı sunmaktadır. Ancak, yerel yönetimlerin demokrasiyi tam anlamıyla güçlendirebilmesi için belirli yasal düzenlemelere, finansal kaynaklara ve bağımsız bir yönetim anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır.

1 Doç. Dr., Munzur Üniversitesi, İİBE, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, abdulsemetyaman@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4290-8063

1. GİRİŞ

Yerel yönetimler, vatandaşların yönetime katılımını sağlayan, demokrasinin en temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilen kurumlardır. Demokrasi, yalnızca merkezde alınan kararlarla değil, aynı zamanda yerel düzeyde vatandaşların aktif katılımıyla şekillenen bir sistemdir. Bu bağlamda, yerel yönetimler vatandaşların sorunlarını doğrudan yönetime iletebildikleri, taleplerini dile getirebildikleri ve yerel düzeyde politik süreçlere dahil olabildikleri yapılar olarak önemli bir rol oynamaktadırlar. Halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımına olanak tanıyan yerel yönetimler, vatandaşların yönetime güven duymasını, kendilerini sürecin bir parçası olarak görmelerini sağlamakta ve bu yolla demokratik değerlerin kökleşmesine katkıda bulunmaktadır.

Yerel yönetimlerin demokrasi ile olan bu güçlü bağı, toplumların demokratik kültürlerini geliştirme süreçlerinde önemli bir etkiye sahiptir. Yerel yönetimler, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yönetim gibi demokratik ilkeleri hayata geçirerek toplumsal güvenin tesis edilmesinde kritik rol oynamaktadırlar. Özellikle, bireylerin yerel yönetim aracılığıyla karar alma süreçlerine doğrudan katılabilmesi, vatandaşlar arasında ortak bir aidiyet duygusu yaratmakta, bireylerin yaşadıkları bölgeye karşı sorumluluk hissetmelerini sağlamaktadır. Böylece yerel yönetimler, toplumsal uyum ve istikrarı güçlendiren bir yapıya da dönüşmektedirler.

Ancak, yerel yönetimlerin demokrasiyi güçlendirebilmesi için belirli yapısal ve yasal gereklilikler de bulunmaktadır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasında yetki paylaşımı, finansal kaynakların etkin kullanımı ve yerel yönetimlerin özerkliği gibi faktörler, bu sürecin etkinliğini belirleyen temel unsurlardır. Merkezi yönetimlerin yerel yönetimlere tanıdığı özerklik derecesi, yerel halkın ihtiyaç ve taleplerine daha duyarlı bir yönetim anlayışı geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin, özellikle Türkiye gibi geniş bir coğrafyaya sahip ve demografik çeşitlilik arz eden ülkelerde, demokratik değerlerin yerleşmesi ve yerelden merkeze güçlenen bir demokrasi anlayışının oluşturulmasında önemli bir katkısı bulunmaktadır.

Bu çalışmada, yerel yönetimlerin demokrasi ile olan etkileşimi kapsamlı bir şekilde ele alınarak, Türkiye'deki yerel yönetimlerin demokratik süreçler üzerindeki rolü değerlendirilmektedir. Çalışma, halk katılımı, şeffaflık, yönetim ve hesap verebilirlik gibi demokratik ilkelerin yerel yönetimler aracılığıyla nasıl işlediğini ve bu süreçlerin toplumsal düzeyde ne tür etkilere sahip olduğunu analiz etmektedir. Ayrıca, Türkiye örneğinde yerel yönetimlerin demokratikleşme sürecine katkı potansiyeli, mevcut yasal

çerçeve, finansal kaynaklar ve idari özerklik gibi unsurlar bağlamında değerlendirilmektedir. Böylece bu araştırma, yerel yönetimlerin demokratik değerlerin güçlenmesinde nasıl bir etkisi olduğunu ortaya koyarak, demokrasinin yerelden merkeze doğru yayılma sürecine ışık tutmayı amaçlamaktadır.

2. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler, kişilerin birlikte yaşama amacına yönelik olarak önceden belirlenen hedefler doğrultusunda bir çevre oluşturulması anlayışını ifade etmektedir (Yılmaz, 2008). Günümüzde idari yapı içinde önemli bir konumda olan yerel yönetimler, yönetim sisteminin vazgeçilmez unsurları arasında yer almaktadır. Kamu hizmetlerinin sağlanmasında mevcut kaynakların en verimli şekilde kullanılabilmesi için, bu hizmetlerin vatandaşlara en yakın birimlerce sunulması büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, yerinden yönetim kavramı, birçok ülkenin yönetim sisteminde merkezi yönetimle birlikte yer almakta ve idari yapının önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır (Yılmaz, 2008).

Yerinden yönetim anlayışı, vatandaşların ihtiyaçlarını yerinde karşılamak ve kamu hizmetlerinin verimliliğini sağlamak amacıyla, vatandaşların idari süreçlere merkezi yönetime kıyasla daha fazla katılımını mümkün kılmakta ve böylece demokrasinin temel öğelerinden biri haline gelmektedir. Kamu yönetimi oluşturulurken, iki temel unsur dikkate alınmaktadır: Ülkedeki idari uygulamaların şeffaf ve bütüncül bir şekilde yürütülmesi ve ülkenin coğrafi farklılıklarının idari yapıya yansıtılması. Bu unsurlar, merkezi yönetim ve yerinden yönetim arasındaki iş bölümünü belirlemekte olup, şeffaflık ve birlik ilkeleri “merkezden yönetim” anlayışıyla, yerel farklılıklara duyarlılık ise “yerinden yönetim” ilkesiyle karşılanmaktadır (Köse, 2004).

Merkezi yönetim, ülkede yaşayan vatandaşlara sunulacak kamu hizmetlerinin devletin merkezinde toplanarak sınırlı sayıda yetkili tarafından yürütülmesi anlamına gelmektedir (Günday, 2011). Devlet, siyasi bir yapı olarak belirli bir toprak parçasında yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Güvenlik, adalet, refah ve sosyal güvenliğin sağlanması bu hedefler arasında yer almakta olup, tüm ülkeyi kapsayan bir merkezi yönetim yapısı aracılığıyla yürütülmektedir (Nadaroğlu, 2001).

Bununla birlikte, merkezi yönetim yapısına rağmen ülkenin en uzak bölgelerinde yaşayan vatandaşlara güvenli bir yaşam ortamı sağlanması ve bazı hizmetlerin etkin bir şekilde dağıtılabilmesi için yerel yönetim kurumlarının kurulması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Coğrafi ve diğer etkenler dolayısıyla tüm kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi

güçleşmekte, vatandaşların yönetime katılımı adına yerel yönetim birimleri kaçınılmaz hale gelmektedir (Nadaroğlu, 2001).

Literatürde, yerel yönetimlerin birçok farklı tanımı bulunmaktadır. Genel olarak, yerel yönetimler; karar organları yerel halk tarafından doğrudan seçilen, yetki alanları kanunlarla belirlenmiş sınırlar içinde hizmet sunan, kendi kaynaklarını kullanarak faaliyetlerini sürdüren ve iç yapıları açısından bağımsız olan kamu idareleri olarak tanımlanmaktadır (Yaraşır, 2008). Sezen'in (2010) "Kamu Yönetimi Sözlüğü"nde ise yerel yönetimler, "merkezi yönetim dışında, yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan, halk tarafından seçilen demokratik ve özerk yönetim birimleri" olarak ifade edilmektedir. Bu tanıma göre, yerel yönetimlerin belirli ölçülerde merkezi yönetimle yetki paylaşımı yapmaları, yürütme erkinin bir kısmının yerel yönetim birimlerine devredilmesini gerektirmektedir.

Yalçındağ (1995) da yerel yönetimleri tanımlarken, belirli bir coğrafi bölgede faaliyet gösteren, yerel halkın en fazla ihtiyaç duyduğu alanlarda hizmet sunan ve o bölgenin coğrafi, demografik ve sosyolojik özelliklerine duyarlı olan kurumlar olarak tanımlamaktadır. Yerel yönetimler, bu özellikleriyle devlet yapısı içinde idari özerkliğe sahip tüzel kişilikler olarak faaliyet göstermektedir. Devletin sınırları içinde yaşayan çeşitli grupların yerel gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan anayasal kurumlar olarak yerel yönetimler, halkın kendi seçtiği organlar aracılığıyla kamu hizmetlerini sunmakta ve böylece toplumsal gereksinimleri karşılamaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2013).

Anayasa'nın 127. maddesinde yerel yönetimler şu şekilde tanımlanmaktadır: "Mahalli İdareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirlenen ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişilerdir."

Yukarıdaki tanımlamalara göre, yerel yönetimlerin bazı ortak özellikleri öne çıkmaktadır. Bu özellikler, yerel yönetimlerin merkezi yönetimden farklılaştığı yönleri belirlemekte olup, şu şekilde özetlenebilmektedir:

- Belirli bir coğrafi bölgeye özgüdür.
- Vatandaşların ortak ihtiyaçlarını karşılamaktadır.
- Özgün bir organizasyon yapısına sahiptir.
- Yasalar çerçevesinde faaliyet göstermektedir.
- Karar organları yerel halk tarafından seçilmektedir.

- Özel bütçe, personel ve kaynaklara sahiptir.
- Tüzel kişiliğe sahiptir.
- Kamu hizmeti sunmaktadır.
- Yerel düzeyde sosyal ve politik karar organlarına sahiptir.

Yerel yönetimler, bu özellikleri ile vatandaşların yönetim süreçlerine katılımını artırarak, toplumda demokratik değerlerin yaygınlaşmasını desteklemekte ve toplumsal gereksinimlerin karşılanmasına hizmet etmektedir.

Yerel yönetimler, modern kamu yönetimi içinde merkezi yönetimle birlikte toplumsal ve idari yapının temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Kamu hizmetlerinin yerel halkın ihtiyaçlarına uygun şekilde sunulması, yerel düzeydeki özellikler ve kaynaklarla uyumlu olarak gerçekleştirilmesi, vatandaş memnuniyetini ve hizmet kalitesini artırmak için büyük bir önem arz etmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin en temel amaçlarından biri, kamu hizmetlerinin verimliliğini artırmak, vatandaşların yerel ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamak ve yönetim süreçlerine katılım sağlayarak demokratik değerleri güçlendirmektir.

Yerel yönetimlerin demokratik işleyişle olan bağı, vatandaşların kendilerini yönetecek kişileri doğrudan seçmeleriyle başlamaktadır. Bu durum, yerel yönetimlerin demokratik temsil anlayışına dayandığını göstermekte ve vatandaşların yönetime katılımını doğrudan teşvik etmektedir. Yönetime katılım, demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak kabul edilmekte olup, yerel yönetim birimleri aracılığıyla sağlanan bu katılım, merkezi yönetimle olan ilişkide yerel düzeyde bir denetim mekanizması işlevi de görmektedir. Vatandaşlar, yerel yönetimler aracılığıyla taleplerini doğrudan iletmekte, hizmetlerdeki eksiklikleri hızlıca fark ederek eleştirilerde bulunabilmekte ve bu sayede yönetimde hesap verebilirlik ve şeffaflık gibi ilkeler pekişmektedir (Tortop vd., 2014).

Yerel yönetimler aynı zamanda, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmada da önemli bir rol üstlenmektedir. Merkezi yönetim tarafından belirlenen genel politikaların yanı sıra, yerel yönetimler kendi bölgelerine özgü sorunlara ve ihtiyaçlara yönelik projeler üretebilmekte, yerel düzeyde kalkınma hamleleri gerçekleştirebilmektedir. Bu tür kalkınma faaliyetleri, yerel halkın ekonomik refahını artırırken aynı zamanda sosyal dayanışmayı güçlendirmekte ve toplumsal aidiyet duygusunu pekiştirmektedir. Dolayısıyla, yerel yönetimler yalnızca kamu hizmetlerini sunmakla kalmamakta, aynı zamanda yerel topluluğun sosyal yapısının güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Tiyek ,2012).

Yerel yönetimlerin idari yapısı ve görev dağılımı, ülkeden ülkeye hatta aynı ülkede farklı dönemlerde değişiklik gösterebilmektedir. Yürürlükteki 1982 Anayasanın 127'inci maddesi gereğince yerel yönetim birimlerinin sayısı ve türleri belirlenmiştir. Türkiye’de yerel yönetim birimleri; “*il (özel)3 idaresi*”, “*belediye idaresi*” ve “*köy idaresi*” olmak üzere üç farklı gruba ayrılmaktadır. Gerek yerel yönetimlerle ilgili çıkan kanunlar ve gerekse de akademik yazında yapılan tasnifler de bu yöndedir. Anayasanın 127' nci maddesinde geçen “*...Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir*”, hükmü ile ayrı bir yerel yönetim birimi ihdas etmemektedir. Bu madde ile mevcut yerel yönetim birimleri hakkında ilgili kanunlarında belirtilen genel hususlardan ayrı olarak ihtiyaca göre bazı özel düzenlemelerin yapılabileceği yani mevcut yönetim türünden farklı bazı özel yönetim biçimlerinin uygulanabileceği belirtilmektedir. Türkiye’de bu fikranın tek uygulaması “*büyükşehir belediyeleri*” dir (Mecek ve Atmaca, 2020: 2071).

Merkezî yönetim nüfus sayısını, sorumluluk sahasını ve mevcut iş hacmini göz önünde bulundurarak yerel yönetimlerde bir gruplandırma esasına giderek yerel yönetimleri tesis etmektedir (Çeliksoy, 2017: 76). Anayasanın 127'inci maddesi ile Türkiye’de yerel (mahalli) düzeydeki müşterek (ortak) ihtiyaçların karşılanması amacıyla, merkezi yönetim (devlet) dışında, karar organları seçim ile iş başına getirilen yerel yönetimler (mahalli idareler) kurulmuştur (Mecek ve Doğan, 2015: 225). Bu kapsamdaki il yönetimleri, genellikle daha geniş alanlara hizmet verirken, belediyeler şehirleşmiş alanlarda yerel hizmetlerin düzenlenmesi ve sunulmasından sorumlu olmaktadır. Köy yönetimleri ise kırsal alanların yerel ihtiyaçlarını karşılamakta ve bu bölgelerde yaşayan vatandaşların temel gereksinimlerini temin etmek amacıyla oluşturulmaktadır. Bu yönetim birimlerinin her biri, kendi bölgesinde yaşayan halkın katılımını sağlamakta ve kamu hizmetlerinin sunulmasında özerklik ilkesine dayanmaktadır.

Yerel yönetimlerin bir diğer önemli yönü de yerel kaynakların etkin kullanımını sağlama ve bu kaynakların yönetimi sürecinde yerel halkın desteğini alabilme kapasitesidir. Yerel yönetimler, kendi bütçeleri, gelir kaynakları ve personel kadrolarıyla, merkezi yönetimden bağımsız bir yapıya sahiptir ve yerel kaynakların en verimli şekilde değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Özellikle yerel vergiler, hizmet bedelleri ve diğer gelir kalemleri, yerel yönetimlerin kendi bölgesinde sağladığı hizmetlerin finansmanında önemli bir rol oynamaktadır. Bu finansal bağımsızlık, yerel yönetimlerin merkezi yönetimden bağımsız kararlar almasını ve kendi bölgelerine uygun politikalar geliştirmesini kolaylaştırmaktadır (Türkoğlu, 2009).

Sonuç olarak, yerel yönetimler kamu hizmetlerinin vatandaşlara en yakın birimler tarafından sunulmasını sağlamakta, vatandaşların yönetim süreçlerine doğrudan katılımını mümkün kılmakta ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmektedir. Bu yapılar, yerel demokrasinin en önemli unsurlarından biri olarak kabul edilmekte ve kamu yönetiminin demokratikleşmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda yerel yönetimlerin merkezi yönetimle uyumlu bir şekilde iş birliği yapması, ülkenin genel yönetim yapısının dengeli ve bütüncül bir şekilde işlenmesi için kritik bir öneme sahiptir.

3. DEMOKRATİKLEŞME

3.1. Genel Olarak Demokratikleşme Kavramı

Demokratikleşme, en temel haliyle sosyal ve siyasal alanlarda yaşanan değişim süreçlerini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Demokratikleşme süreci, bireylerin seçme ve seçilme haklarının yanı sıra kişisel özgürlüklerin, insan haklarının ve hukukun üstünlüğünün uygulanmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda, otoriter bir sistemden demokratik bir yapıya geçiş sürecini tanımlamak için de demokratikleşme terimi kullanılmaktadır. Huntington'a göre demokratikleşme, bir otoriter rejimin sona ermesi, demokratik bir yönetim biçiminin kurulması ya da var olan demokratik rejimin güçlendirilmesi anlamına gelmektedir (Özbudun, 1993).

Tilly'ye göre demokratikleşme, "bireyler arası güven ilişkilerinin kamu politikaları ile bütünleşmesi, kamu politikalarının toplumsal eşitsizlikten arındırılması, halkın politikalarının devletin işleyişi üzerindeki etkisini artıracak ve kamu politikalarının devlet performansını daha iyi denetlemesini sağlayacak biçimde, merkezi iktidar tarafından özerk zor kullanılarak kontrol edilen unsurların etkisizleştirilmesi veya tamamen ortadan kaldırılması" süreci olarak tanımlanmaktadır. Demokratikleşme, demokrasinin toplumda uygulanması ve bu sürecin gerçekleşebilmesi için gereken koşulların oluşturulması anlamına gelmektedir.

3.2. Demokratikleşme Teorileri, Yaklaşımları ve Biçimleri

Demokratikleşme teorileri, hesap verebilir olmaları gerektiği gibi, otoriter sistemlerin demokratik sistemlere dönüşme sebeplerini açıklamalı, deneysel temellerle desteklenmeli, ayrıca demokratik sistemlerin otoriter sistemlere dönüşüm nedenlerini de kapsayacak açıklamalar sunmalıdır. Bu teoriler, tüm zaman dilimlerini ve tüm ülkeleri kapsayacak genişlikte olması gerektiğini savunmaktadır (Teorell, 2010). Demokratikleşme teorilerine yönelik çalışmalarda ise makro ve mikro düzeyde yaklaşımlar yer almaktadır. Bu

alandaki gerçekleştirilen çalışmalar, kimi dönemlerde yapısalcı bir perspektifle, kronolojik sıralamayla, aktör odaklı ya da ekonomi temelli olarak ele alınmıştır. Her bir teori, açıklayamadığı nedenler veya odaklanmadığı faktörler üzerinden eleştirilmiş olsa da demokratikleşmeyi belli bir ölçüde açıkladıkları için bu teoriler üzerinden çalışmalar yürütülmeye devam edilmektedir.

Demokratikleşme teorileri arasında en önde geleni modernleşme teorisi olmaktadır; ancak, en fazla eleştiriyi de bu yaklaşım almaktadır. Günümüz koşullarını açıklamakta yetersiz olduğu iddia edilse de klasik bir teori olarak modernleşme hala geçerliliğini korumaktadır ve teoriler arasında en dikkate değer olanlardan biri olmaktadır. Kısaca özetleyecek olursak, modernleşme teorisi ekonomiyi merkeze almakta, yapısalcı teori kurumlara odaklanmakta, geçiş teorisi ise bireyleri ve toplumsal hareketleri demokratikleşme sürecinin merkezine koymaktadır. Her teori, diğerinin eleştirdiği noktada kendi alanını tanımlamış, ancak demokratikleşmeyi genel kabul gören, kapsamlı bir çerçevede açıklamanın zorluğu nedeniyle hiçbir teori diğerini tamamen geçersiz kılamamaktadır. Bu yüzden, her demokratikleşme teorisi ve yaklaşım aynı derecede değerli ve doğrudur. Ne ekonominin, ne kurumların, ne bireylerin, ne de toplumsal hareketlerin tek başına yeterli veya en önemli olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Modernleşme teorisinin günümüzde geçerliliğini yitirdiğini ileri sürmek de yanıltıcı olmaktadır (Pınar ve Karapınar, 2021).

3.2.1. Modernleşme Teorisi

Seymour Martin Lipset'in (1959) modern devletin sosyal dönüşümlerini Weberci bir yaklaşımla incelediği "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy" adlı çalışması, modernleşme teorisinin temellerini atmaktadır. Lipset, geleneksel toplumdan modern topluma, tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine, feodal yapıdan kapitalist topluma geçiş süreçlerini ele alarak, demokratikleşmeyi sebepleri ve sonuçlarıyla açıklamaya çalışmaktadır. Modernleşme teorisi, uzun süre geçerliliğini korumuş ve günümüzde de pek çok çalışmada savunularak ya da eleştirilerek, demokratikleşme konusunda ileri sürülen fikirlere katkı sağlamaktadır. Demokrasiye geçişi, toplumların gelişim sürecinin doğal bir sonucu olarak açıklayan Lipset'e göre, ekonomik gelişim aynı zamanda sosyal ve siyasal alandaki gelişmelere de yol açmaktadır. Modernleşme teorisi, işlevsel ve ekonomik bakış açılarıyla demokratikleşmeyi, kapitalizmin bir sonucu olarak açıklamaktadır (Gürsoy, 2013).

Lipset, kapitalizmin demokrasinin kalbi olduğunu, eğitimli bir orta sınıfın oluşmasına yardımcı olduğunu ve demokrasinin hayatta kalabileceği kültürel değişimlere yol açtığını savunmaktadır. Ayrıca kapitalizmin sınıf ayrımını ortadan kaldırdığını öne sürmektedir. Ekonomik gelişme, toplumun alt tabakalarındaki bireylerin gelir seviyelerinin yükselmesi, finansal güvenliklerinin artması, daha kaliteli bir eğitim imkânı elde etmeleri, daha kalıcı ve ileri görüşlü bir gelecek planlaması yapabilmeleri, daha kompleks ve ilerici bir politik yaklaşımın oluşumuna olanak tanımaktadır. Eğitimli ve ekonomik olarak daha refah içinde olan bireyler, mevcut düzeni koruyan ve sahip olduklarının güvenliğini sağlayan daha sağlam rejimlere yönelirler ve böylece uç fikirlerden, sapkın ideolojilerden, ekstrem politikaları destekleyen rejimlerden uzak dururlar.

Ekonominin gelişmesi sadece işçi sınıfının sosyal statüsünü değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda sınıf oluşumunu da etkiler. Sosyal sınıf piramidinin tabanına yayılan geniş işçi sınıfından büyüyen bir orta sınıfa doğru toplum yapısı değişir. Bu büyüyen orta sınıf, toplumda arabulucu bir rol üstlenir; demokratik ve ılımlı olan partilere destek verirken, uç ve ekstrem ideolojileri cezalandırabilir. Orta sınıfın büyümesinin yatıştırıcı etkisi, toplumun büyük bir kısmını oluşturan işçi sınıfı ile daha az sayıda ama daha imtiyazlı elit sınıf arasındaki tampon bölgeyi oluşturur. Büyüyen orta sınıf, çatışmalardan ve uç politikaların, büyük ve ani toplumsal değişimlerin etkisinden kaçınma eğilimindedir. Dahl'a göre ise demokrasi ve kapitalist sistem, birbirinden ayrılmayan bir ikili oluşturur. Kapitalizm, başka rejimlerde varlık gösteremez çünkü kapitalist sistemde piyasada her zaman rekabetin olması gerekmektedir. Rekabetin desteklendiği bir rejim olarak demokrasi, seçmenlere her zaman alternatifler sunmalıdır. Bireye ve topluma, hem piyasada hem de siyasette alternatifler sunan ve buna olanak tanıyan tek sistemin demokrasi olduğunu ileri sürmektedir (Özdemir vd., 2010).

3.2.2. Tarihsel Sosyoloji ya da Yapısalcılık Teorisi

Yapısalcı yaklaşım, 1960'ların toplum temelli davranışçı yaklaşımlarına tepki olarak, merkezine devleti ve kurumları olarak ortaya çıkmıştır. Modernleşme teorisi gibi demokratikleşmenin geleceğini ön görme çabasından ziyade, demokratikleşmenin temellerini incelemeye önem verilmekte ve bu alandaki çalışmalar, modernleşme yaklaşımında olduğu gibi kısa dönemli, aşırı indirgemeci bir bakış açısı benimsenmeden, daha çok kendi zamanları içinde kurumlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yapısalcı yaklaşım, devleti merkezine alarak siyasi değişimleri, toplum temelli bir yaklaşımdan ziyade daha derinlemesine ve sistemli bir şekilde ele almayı tercih etmektedir. Bu bağlamda, yapısalcı teorisyenler, kendilerinin de ifade ettiği gibi, "devleti

tekrar oyuna sokmak” (Bringing the state back into the politics) amacıyla kurumlar, devlet-toplum ilişkileri ve sınıflar arası ilişkiler üzerinde büyük bir vurgu yaparak, demokratikleşmeyi açıklamaya çalışmışlardır (Göze, 2015).

Tarihsel yaklaşımı savunanlar, bireylerin değil, kolektif halde toplulukların ve sınıfların demokratikleşme sürecinde önemli bir rol oynadığını kabul etmektedirler. Barrington Moore’s (1966) “Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri” ve Dietrich Rueschmeyer, Evelyne H. Stephens ve John D. Stephens’in (1992) “Kapitalist Gelişim ve Demokrasi” gibi eserleri, tarihsel sosyoloji teorisinde önemli bir yer tutmaktadır. Rueschemeyer, Stephens ve Stephens, Marksizm düşüncesi ile klasik sosyoloji düşüncesinin bir birleşimini sunarak, demokrasiyi üç alandaki güç dengeleriyle tanımlamaktadırlar. Bu üç yapı; devlet ve toplum, ekonomik sınıflar ve uluslar ötesi yapıdır. Bu yazarların ileri sürdüğü yaklaşım, ekonomi temelli olmakla birlikte, modernistlerden oldukça farklı bir konumlama yapmaktadırlar. Demokrasi karşıtı toprak sahibi elitlerin (land lord) gücünün azalmasıyla birlikte, işçi sınıfının gücünün arttığı, genişleyen bir orta sınıf yerine genişleyen bir işçi sınıfının oluştuğu ileri sürülmektedir. Yapılan çalışmalara göre, organize olmuş bir işçi sınıfı, tam demokrasinin sağlanabilmesi için en önemli koşul olmakla birlikte, işçi sınıfının tek başına yeterli olmayacağı, mutlaka müttefiklere ihtiyaç duyacağı ifade edilmektedir. Burjuvazi, sahip olmak istediği özgürlüğe ve haklara ancak işçi sınıfıyla işbirliği yaparak ulaşabileceğini fark ettiğinde, başarılı bir ittifak kurarak işçi sınıfıyla ortak hareket edebilir.

3.2.3. Geçiş Teorisi

Geçiş yaklaşımı, modernleşme teorisi ve tarihsel sosyoloji teorilerinin demokratikleşmeyi yalnızca belirli açılardan ele aldığını ve en önemlisi bireyin rolünü göz ardı ettiğini eleştirerek ortaya çıkmış bir yaklaşımdır. Ajans perspektifi olarak da bilinen bu yaklaşım, aktör temelli bir yaklaşımdır. Geçiş yaklaşımının temelinde, elitlerin doğru olanı yapacağı, yani “kendi çıkarları için demokrasiyi tercih edeceği” fikri yatar ve bu perspektif üzerinden demokratikleşme süreçleri ele alınmaktadır (Geyikçi, 2019).

1970’lerde Rustow’un modernleşme teorisini eleştirmesiyle gelişmeye başlayan geçiş yaklaşımı, Alfred Stepan, Guillermo O’Donnell, Philippe Schmitter, Laurence Whitehead ve Adam Przeworski gibi siyaset bilimcilerinin katkılarıyla daha da zenginleşmiştir. Rustow, demokratikleşmenin dinamik bir süreç olduğunu ve bu sürecin üç aşamadan oluştuğunu ileri sürer: hazırlık, karar ve alışma aşamaları. Rustow, karar alma aşamasında halkı dışarda bırakıp küçük bir lider grubunun karar almasını savunur ve aslında

burada gücü elinden bırakmaya razı gelen siyasi elitlerden bahsedilmektedir. Bu noktada, rasyonel tercih teorisi çerçevesinde ele alındığında, kendi çıkarlarını korumaya çalışan ya da sürdürmeye istekli aktörler, demokrasinin halk tarafından da makul kabul edilebilecek kurallarını belirler ve kural koyucular olarak daha az zararlı güçlerini delege edebilirler. Üçüncü aşama olan alışkanlık aşamasında ise, demokratik kuralları kabul eden halk ve liderler bu kurallara uyum sağlarlar. Zamanla, bu aşamalar pek çok kaynakta “liberalleşme, geçiş ve uzlaşma” olarak adlandırılacak ve demokratikleşme sürecinin önemli dönüm noktalarını oluşturacaklardır (Geyikçi, 2019).

3.3. Demokratikleşme Süreçlerini Etkileyen Faktörler

Demokratikleşme süreçlerinde en önemli rollerden biri siyasal aktörlerce üstlenilmektedir. Bu aktörler; seçimler, partiler, hukuki yapılar, siyasi elitler, siyasi gruplar, muhalefet grupları ve siyasi kurumlar şeklinde sıralanabilir. Demokratikleşmeye katkıda bulunan faktörler arasında; yüksek genel ekonomik refah seviyesi, gelir ve servetin nispeten eşit dağılımı, piyasa ekonomisi, ekonomik gelişme ve sosyal modernleşme, toplumun tarihinde feodal aristokrasinin bulunmaması, güçlü bir burjuvazi ve orta sınıf, yüksek okuryazarlık ve eğitim düzeyleri, araçsal kültür, Protestanlık, sosyal çoğulculuk, siyasal katılımın gelişmesi, siyasal yarışmanın olgunlaşması, sosyal gruplar - özellikle siyasetle bağlantılı olanların demokratik otorite yapıları, toplum içindeki şiddetin düşük seviyede olması, siyasal kutuplaşmanın düşük düzeyde bulunması, demokrasiye bağlı siyasi liderler, İngiliz sömürgeliği deneyimi, uzlaşma geleneği, demokrasi yanlısı bir dış gücün işgali ya da nüfuzu altında olmak, elitlerinndemokratik milletleri taklit etme arzusu, bireysel haklara saygı geleneği, hukukun üstünlüğü gibi unsurlar yer almaktadır. Huntington, bu faktörlerle demokrasi ve demokratikleşme arasındaki ilişkiyi açıklayan teorilerin mantıklı olduğunu savunmaktadır (Çaha, 2000).

Üçüncü dalga ülkelerinde pek çok faktör, demokrasinin pekişmesini etkileyebilir, ancak demokratikleşme süreçlerinin sekteye uğraması ya da demokratikleşen ülkelerdeki geri dönüşüm süreçlerinin ortaya çıkmasının en önemli faktörü, siyasal liderlerin demokratikleşmeyi sürdürmeye ne kadar istekli oldukları veya bunun için bedel ödemeye ne kadar hazır olduklarıdır. Demokratikleşmeye dair faktörler ise şu şekilde sıralanabilir:

- Hiçbir faktör tek başına, tüm ülkelerde veya tek bir ülkede demokrasinin gelişmesini açıklamak için yeterli değildir.
- Hiçbir faktör tek başına, tüm ülkelerde demokrasinin gelişmesi için zorunlu değildir.

- Her ülkede demokratikleşme, ülkenin özel koşullarına ve sebepler kombinasyonuna göre farklılık gösterir.
- Demokrasiyi doğuran sebepler kombinasyonu, ülkeden ülkeye farklılık arz eder.
- Bir demokratikleşme dalgası için sorumlu olan sebepler kombinasyonu, diğer dalgalar için geçerli olanlardan farklı olabilir.
- Bir demokratikleşme dalgasındaki ilk rejim değişiminin sebepleri, o dalga içinde meydana gelen sonraki rejim değişikliklerinden farklı olabilir.

Demokratikleşmedeki faktörlerin çeşitliliği ve fazlalığı göz korkutucu olmamalıdır. Çünkü birçok demokratikleşme sürecinde her bir faktör gerekli olmayabilir; ancak bu faktörler, daha minimize edilmiş parametrelerle ve daha spesifik tanımlamalarla demokratikleşme ölçütlerinde belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen faktörlerin hepsinin bir sistemde mevcut olması zorunlu olmasa da, bazı şartlar vardır ki bunlar demokratikleşme için mutlaka gerekli olan unsurlardır. Genellikle bu şartlar, kişisel haklar ve özgürlükler, siyasal katılım ve kurumlarla ilgilidir. Örneğin, vatandaşlık tanımının kapsayıcı olması, o ülkede yaşayanların büyük bir kısmını kapsarsa, demokrasinin ilerlemesine yardımcı olur. Belli etnik gruplar veya yaş sınırlamaları yerine, geniş bir kitleyi kapsayan bir vatandaşlık tanımı, demokratikleşme süreci için önemli bir faktör olacaktır. Aynı şekilde, halk tarafından seçilen ve halkın kararıyla görevden alınan siyasi yetkililer de demokratikleşme için vazgeçilmezdir. Bir ülkenin Protestanlık dinini seçmesi veya ekonomisinin ileri düzeyde olması gibi faktörler, her ülkede geçerli olmayabilir; ancak bunlar, demokratikleşmeyi kesin olarak getirecek şartlar değildir. Demokratikleşme için minimum şartlara odaklanmak, daha genel sonuçlar çıkarabilmeyi ve ülkeler arası karşılaştırmalı çalışmalar yapabilmeyi mümkün kılar. Bu minimum şartlar, çeşitli demokratikleşme endeksleri tarafından incelenmiş, değerlendirilmiş ve belirlenmiştir (Boyacı, 2018).

4. YEREL YÖNETİMLERİN DEMOKRASİ ETKİLEŞİMİ

Yerel Yönetimlerin Demokrasi Etkileşimi, modern demokrasilerde kritik bir rol oynamaktadır. Demokrasi, halkın egemenliğine dayalı bir yönetim biçimi olarak tanımlanmakta olup, bu süreçte yerel yönetimlerin katkısı son derece önemlidir. Yerel yönetimler, doğrudan halkın katılımıyla şekillenen, vatandaşların yaşamlarını doğrudan etkileyen kararların alındığı birimlerdir. Bu bağlamda, yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki etkileşim, toplumsal katılımı, hesap verebilirliği ve toplumsal bütünleşmeyi sağlamada önemli bir araçtır. Yerel yönetimlerin işlevleri, sadece yerel hizmetlerin sağlanması

ile sınırlı kalmayıp, aynı zamanda demokratik süreçlerin kökleşmesi, halkın siyasal bilincinin artması ve karar alma süreçlerine katılımın artırılması açısından büyük önem taşımaktadır (Açıkgöz, 2020).

Yerel yönetimler, halkın doğrudan katılımına olanak tanıyacak şekilde yapılandırıldığında, demokratik değerlerin güçlenmesine katkıda bulunur. Bu, yerel yönetimlerin demokrasiyi sadece merkezi düzeyde değil, aynı zamanda yerel düzeyde de kökleştirmelerine olanak tanır. Yerel yönetimlerin demokratik işleyişi, halkın karar alma süreçlerine aktif katılımını teşvik eder, böylece halkın yönetime olan güveni artar. Demokrasi, sadece seçimle iş başına gelen temsilciler aracılığıyla değil, aynı zamanda vatandaşların yönetimle etkileşimde bulunabileceği bir mekanizma olarak gelişir. Bu bağlamda, yerel yönetimler, halkın kendi ihtiyaçlarını daha yakın bir şekilde ifade edebileceği, doğrudan etkileşimde bulunabileceği bir alan sunar. Bu süreçte, yerel yönetimlerin halka hesap verme sorumluluğu da önemli bir rol üstlenmektedir. Her ne kadar merkezi yönetim demokratik süreçlerin temelini oluşturuyor olsa da, yerel yönetimlerin demokratik işleyişi, demokratik değerlerin yerleşik hale gelmesine ve güçlenmesine katkıda bulunmaktadır (Aksu, 2018).

Yerel yönetimlerin demokratik etkileşime olan katkıları sadece katılımı sınırlı değildir. Yerel yönetimler aynı zamanda, toplumsal gruplar arasındaki uyumu sağlamak, yerel halkın toplumsal bütünleşmesini artırmak ve yerel düzeyde adaletin sağlanması gibi önemli işlevleri de yerine getirmektedir. Toplumsal katılım ve yerel yönetimler arasındaki etkileşim, bir yandan vatandaşların kendilerini toplumun bir parçası olarak hissetmelerine olanak tanırken, diğer yandan sosyal eşitsizlikleri azaltma ve yerel sorunlara daha etkili çözümler üretme açısından da büyük bir potansiyele sahiptir. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, demokratik kültürün daha güçlü temellere oturmasına olanak vermektedir. Demokratikleşme sürecinin etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için, yerel yönetimlerin sadece merkezi yönetimin bir uzantısı olmanın ötesinde, bağımsız birer karar alıcı ve uygulayıcı olarak etkin bir şekilde çalışmaları gerekmektedir. Yerel yönetimlerin bu rolü, demokratik değerlerin günlük yaşamda hissedilmesini sağlamaktadır (Gözler, 1999).

Bir diğer önemli nokta, yerel yönetimlerin, halkın demokratikleşme süreçlerine katılımını doğrudan etkileyen bir yapıya sahip olmalarıdır. Bu katılım, sadece oy verme ve seçimlerle sınırlı olmayıp, aynı zamanda yerel düzeydeki toplantılar, açık oturumlar, halk meclisleri ve katılımcı bütçe gibi araçlarla güçlendirilebilir. Bu tür katılımlar, vatandaşların yerel yönetimlerde alınan kararlarla daha yakın bir ilişki kurmalarını sağlarken, aynı zamanda demokratik süreçlerin derinleşmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, yerel

yönetimler, demokratik olgunlaşmanın erken aşamalarında halkın bilincini artıran, onları siyasal kararlar hakkında bilgilendiren ve yönetenlerle daha yakın bir bağ kurmalarını sağlayan mekanizmalar sunmaktadır. Bu, demokrasi kültürünün halk arasında yayılmasını ve sürdürülebilir bir halk katılımı sağlamaktadır (Özer, 1996).

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin demokrasiyi etkileme biçimleri çok yönlüdür. Yerel yönetimler, demokrasi için gerekli olan şeffaflık, katılım, hesap verebilirlik ve eşitlik gibi temel değerlerin yerel düzeyde hayata geçirilmesine olanak tanımaktadır. Demokrasi, sadece devletin üst düzey yöneticileri aracılığıyla değil, aynı zamanda yerel yönetimler aracılığıyla da inşa edilir. Yerel yönetimlerin bu süreçteki rolü, halkın yönetimle etkileşimini güçlendirerek, demokrasinin daha derin bir şekilde kök salmasına katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple, yerel yönetimlerin demokratik süreçlere dahil edilmesi, toplumsal dönüşümde ve demokratikleşme sürecinde kritik bir aşamadır. Yerel yönetimler, demokrasinin temellerini güçlendiren ve toplumların daha eşit, adil ve katılımcı bir yapıya kavuşmasına olanak tanıyan önemli aktörlerdir (Öztekin, 2003).

5. SONUÇ

Yerel yönetimler, modern demokrasilerin temel taşlarını oluşturan ve demokratikleşme süreçlerinin derinleşmesine katkı sağlayan önemli aktörlerdir. Bu çalışmada, yerel yönetimlerin demokrasi üzerindeki etkileşimi, halkın katılımı, hesap verebilirlik, şeffaflık ve toplumsal bütünleşme gibi temel demokratik değerlerle ilişkilendirilerek incelenmiştir. Yerel yönetimler, sadece yerel hizmetlerin sunulmasıyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda vatandaşların karar alma süreçlerine doğrudan katılımını teşvik ederek demokratik kültürün yayılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin demokratikleşme sürecine katkısı, demokratik değerlerin kökleşmesi ve halkın yönetime olan güveninin artması açısından kritik bir öneme sahiptir.

Yerel yönetimlerin demokratik işleyişinin güçlendirilmesi, toplumların daha eşitlikçi ve katılımcı bir yapıya kavuşmasını sağlamakta, aynı zamanda yerel düzeydeki sosyal ve ekonomik eşitsizliklerin giderilmesine yardımcı olmaktadır. Toplumların daha sağlıklı bir şekilde demokratikleşebilmesi için yerel yönetimlerin sadece merkezi yönetimin bir uzantısı olmanın ötesinde, bağımsız ve etkin birer karar alıcı olarak çalışmalarını gerekmektedir. Demokratikleşme süreçlerinin başarısı, yerel yönetimlerin halkla daha yakın bir ilişki kurabilmesi ve katılımcı mekanizmaları etkin bir şekilde işletmesi ile doğrudan ilişkilidir.

Bu çalışmada vurgulanan bir diğer önemli bulgu, yerel yönetimlerin demokrasiyi sadece bir yönetim biçimi olarak değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin, bireysel hakların ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi için bir araç olarak işlev gördüğüdür. Yerel yönetimler, halkın yönetime katılımını artıran ve demokratik süreçleri derinleştiren bir yapı sundukları için, bu yapılar güçlendirildiğinde, demokrasinin sürdürülebilirliği de sağlanmış olmaktadır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin demokratikleşme süreçlerinde önemli bir rol oynadığı ve demokrasinin kökleşmesinde hayati bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Yerel yönetimlerin etkin ve şeffaf bir şekilde işleyişi, demokratik değerlerin toplumun her katmanında yayılmasını sağlayarak, toplumun bütünleşmesine ve demokratik değerlerin güçlenmesine katkı sağlar. Bu nedenle, yerel yönetimlerin demokratik işleyişinin sürekli olarak iyileştirilmesi, daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir demokrasi için kritik bir gerekliliktir. Gelecekteki araştırmalar, yerel yönetimlerin demokrasiye katkılarının daha derinlemesine anlaşılmasına ve yerel düzeydeki demokratikleşme süreçlerinin daha da güçlendirilmesine olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

- Açıkgöz, M.Ü., H., Fendoğlu, H.T. ve Güller. A. (2020). Amerika Birleşik Devletlerinde Başkanlığın Düzenleyici İşlemleri, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y. 33, S. 149, ss. 225- 252.
- Aksu, H. (2018). Demokratikleşme ve Türkiye’de Demokratikleşme Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar, *International Social Sciences Studies Journal*, C.4, No.27, ss. 5949- 5958.
- Boyacı, N. P. (2018). Çağdaş Demokrasinin Açmazları Üzerine Platoncu Yaklaşımlar, *Mavi Atlas*, C.6, S.1, ss.131- 155.
- Çaha, Ö. (2000). *Siyasi Düşüncelere Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Çelikoğlu, E. (2017). Türkiye’de Büyükşehir Güvenlik Yönetimi Kritiği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.(Afro-Avrasya Özel Sayısı), ss. 71-77.
- Geyikçi, Ş. Yardımcı, U.Ç. (2019). Modernleşme Teorisini Yeniden Düşünmek: Ekonomik Kalkınma ve Demokrasi İlişisine Eleştirel Bir Bakış, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, C.11, S.18, ss. 3006.
- Göze, A. (2015). *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Gürsoy, Y. (2013). Rejim Değişiklikleri: Otoriterleşme ve Demokratikleşme, *Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar*. Ed. Hasret Dikici Bilgin, Sabri Sayarı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Huntington, S.P. (1993) *Üçüncü Dalga*. Çev., E. Özbudun, Ankara: Türk Dil Vakfı Yayınları.
- Köse, H. Ö. (2004). Yerel Yönetim Olgusu Ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi. *Sayıştay Dergisi*, 52(1), ss. 3-42.
- Lipset, S.M. (1995). Siyasal Kültürün Merkeziliği. *Demokrasinin Küresel Yükselişi*, Ed. Larry Diamond- Marc F. Plattner, Yetkin Yayınları.
- Meccek, M. ve Atmaca, Y. (2020). Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.19, S.76, ss. 2069-2087.
- Meccek, M. ve Doğan, H. (2015), İstihdam Açısından Yerel Yönetimlerin Organizasyon Yapısı ve Personel Yönetimi. (Ed. Mehmet Meccek, Mesut Doğan, Bekir Parlak). *İdari ve Mali Açından Türkiye’de Yerel Yönetimler*, Antalya: Bekad Yayınları, ss. 211-273.
- Nadaroğlu, H. (2001). Mahalli İdareler, 7. Baskı, İstanbul: Eta Basım.
- Özer, İ. (1996). Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değerler. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.14 S.1, ss. 71- 98.
- Özdemir, Y., Şimşek, U. ve Aktaş, E. (2010). Demokrasi Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.0, S. 14, ss. 259-269.
- Öztekin, A. (2003). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Pınar, M., Karapınar, Ö. (2021). Türkiye Köylü Partisi'nin Ağrı Teşkilatlanması (1952-1958). *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.10, S.26, ss. 348- 368.
- Teorell, J. (2010). *Determinants of Democratization: Explaining Regime Change in the World 1972-2006*, London: Cambridge University Press,
- Tortop, N., Aykaç, B., Yayman H. ve Özer, M.A. (2014). *Mahalli İdareler*. 3.b., Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tiyek, R. (2012). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği. *Yerel Politikalar*, 2, ss. 53-84.
- Türkoğlu, İ. (2009). Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayışları: Türkiye'de Belediyelerde Mali Özerklik Ve Belediye Başkanlarının Mali Özerklik Algılaması. Maliye Bakanlığı.
- Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2013). Yerel Yönetimlerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Motorlu Taşıtlar Vergisi Önerisi. *Sosyoekonomi*, 19(19).
- Yaraşır, F. (2008). Belediye Reformu. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 2 (2), ss. 12.
- Yılmaz, N. (2008). Bir Otokontrol Sistemi Olarak Belediyelerde Harcamalara Katılma Payı. *Sayıştay Dergisi*, (71), ss. 75-90.